

Ніна Хоменко

МНЕМОТЕХНІКА – технологія ефективного засвоєння інформації

**Методичний посібник
для вчителів початкових класів**

ПОЛТАВА, 2023

Департамент освіти Полтавської міської ради
Гімназія № 18
Полтавської міської ради Полтавської області

Ніна Іванівна Хоменко

Мнемотехніка – технологія ефективного засвоєння інформації

**Методичний посібник
для вчителів початкових класів**

ПОЛТАВА, 2023

Упорядник: Хоменко Н. І. Методичний посібник «Мнемотехніка - технологія ефективного засвоєння інформації». – Полтава, - 2023, с. 33

Хоменко Ніна Іванівна
учитель початкових класів Гімназії № 18
Полтавської міської ради
Полтавської області,
кваліфікаційна категорія «вища»,
звання «старший учитель»,
стаж за фахом - 30 років.

Рецензенти:

Бондаренко Н. М. консультант Центру професійного розвитку педагогічних працівників Полтавської міської ради.

Хоменко В. А. - заступник директора з навчально-виховної роботи Гімназії № 18 Полтавської міської ради Полтавської області.

У даному посібнику глибоко розкрито тему про мнемотехніку як технологію ефективного засвоєння нового. Глибоко розкрито роботу над завданнями., основні методи й прийоми мнемотехніки. Автор пропонує цікаві зразки даної технології для переказу народних казок та оповідань. Чітко подано методику роботи із мнемо таблицею.

Посібник стане в нагоді учителям початкових класів, вихователям групи продовженого дня, батькам школярів.

ПОЛТАВА, 2023.

ВСТУП

Розвинена пам'ять – запорука успішної навчальної діяльності

Г. Чепурний - керівник Центру освітньої технології

«Школа ейдетики»

Як розвинути пам'ять і уважність учнів? Та як досягти того, щоб школяреві подобалося запам'ятовувати навчальну інформацію? Насправді погана пам'ять не вирок: усе можна змінити за допомогою цікавих тренувань і технік. Які вправи для учнів початкової школи охоплює мнемотехніка і яку користь це дає дитині.

Кожна людина хоче мати ідеальну пам'ять – з тим, щоб отримати можливість запам'ятовувати великі обсяги інформації. Таке вміння приносить велику користь для навчання, роботи і особистих цілей. Тому великий інтерес у багатьох людей викликають спеціальні техніки, що сприяють поліпшенню і правильному розвитку можливостей пам'яті. Як показує практика, застосовувати їх краще, починаючи з раннього дитинства, адже тільки тоді можна отримати гарні результати. Мета моєї роботи – дати максимально корисні відомості про те, як вивчити мнемотехніку – один з найбільш відомих напрямків, а також наскільки вона корисна для учні нової української школи.

Мнемотехніка – це процес засвоєння нової інформації за допомогою спеціальних методів і прийомів. Це нова освітня технологія, що допомагає кожній дитині комфортно та легко здобувати знання у будь-якому віці. Мнемотехніка використовує природні механізми пам'яті мозку і дозволяє повністю контролювати процес запам'ятовування, збереження і пригадування інформації.

Мнемотехніка допомагає вирішити такі основні навчальні та виховні завдання:

- розширюються творчі можливості дитини, завдяки гармонійній роботі лівої (логіка) і правої (творчість, образне мислення) півкулі головного мозку;
- формується вміння ефективно і самостійно вчитися;
- підвищується самооцінка дитини завдяки результативності у навчанні;
- зменшуються стреси від навчання;
- збільшується навчальна мотивація, а з нею успіхи;
- звільняється час від запам'ятовування для продуктивної та творчої роботи;
- розвиток образної пам'яті допомагає сприймати навколишній світ у всій красі;
- людина стає більш самостійною в інтелектуальній та практичній роботі, а це підвищує її адаптацію у соціумі;
- активізація внутрішніх механізмів засобами мнемотехнології.

Що ж дає використання мнемотехніки для здобувачів освіти молодшого шкільного віку?

РОЗДІЛ І. Мнемотехніка в НУШ.

1.1. Освітня мнемотехніка: визначення та призначення

Мета Нової української школи - створення такого освітнього простору, у якому буде приємно навчатись і який даватиме учням не лише знання, а й уміння, практичні навички, як їх застосовувати у житті. За допомогою компетентностей формується ядро знань, на яке накладатимуться вміння користуватися цими знаннями, цінності та навички, що знадобляться надалі у професійному та приватному житті. Зазначені процеси неможливі без уміння ефективно засвоювати інформацію.

Засвоєння нової інформації – це важливий аспект інтелектуальних можливостей учнів, що визначає результати їхнього вміння навчатися. Пізнавальний розвиток виступає одним із важливих критеріїв загального розвитку. При перенесенні педагогічного акценту на розвиток знання стають не метою, а засобом розумового розвитку, що сприяє активізації самостійного пізнання дитиною навколишнього світу, розвиває її мислення, стимулює бажання дізнаватися. На початковому етапі процесу навчання основним завданням є динамічний розвиток та формування навичок обробки інформації.

Коригування процесу навчання в напрямку інтеграції з мнемотехнічними методами та прийомами сприяє підвищенню ролі розвивального аспекту навчання, успішному засвоєнню учнями знань, умінь та навичок.

Що ж таке мнемотехніка ? Це освітня технологія, що допомагає кожній дитині комфортно та легко здобувати знання у будь-якому віці.

На сьогоднішній день трактування цього поняття має досить багато варіантів. Мені найбільше імponує визначення Геннадія Чепурного, президента Асоціації Розвитку творчої особистості «Варто», на досвід якого, я опираюся у своїй роботі.

Мнемотехніка - це процес засвоєння нової інформації за допомогою спеціальних методів та прийомів. Дитячому мозку дуже важко запам'ятати інформацію точну, нудну або, на перший погляд, абсолютно не потрібну . Але сюжет цікавої книжки діти запам'ятовують без особливих зусиль.

Чому так відбувається ? А тому , що під час читання художньої літератури, мозок починає створювати велику кількість образів , і дитина начебто дивиться фільм, який транслюють у її голові. Тому, найголовніший секрет мнемотехніки , полягає у переведенні потрібної інформації в образ - ось і все!

Образ - це основа мнемотехніки! Без влучно підбраного образу не вийде нічого. Про це знали грецькі оратори , це знаємо й ми з вами.

Проведення уроків з елементами використання технологій мнемотехніки дають учням можливість набувати різні компетенції:

1. Комуникативні (вміння спілкуватися з однокласниками та вчителем);

2. Організаційні (уміння самостійно організувати навчальний процес з обробки, зберігання та відтворення інформації);

3. Творчі (самоаналіз, порівняння результатів, самовдосконалення при застосуванні різних видів творчої діяльності, гри.)

4. Психологічні (подолання хвилювання,

унікнення стресової ситуації під час відповіді, розвиток впевненості у власних силах).

5. Освітні (формування вмінь та навичок з різних предметів).

1.2.Методи та прийоми мнемотехніки

Зазвичай у мнемотехніці використовуються два основних об'єкта запам'ятовування — цифри і слова.

Прийоми мнемотехніки:

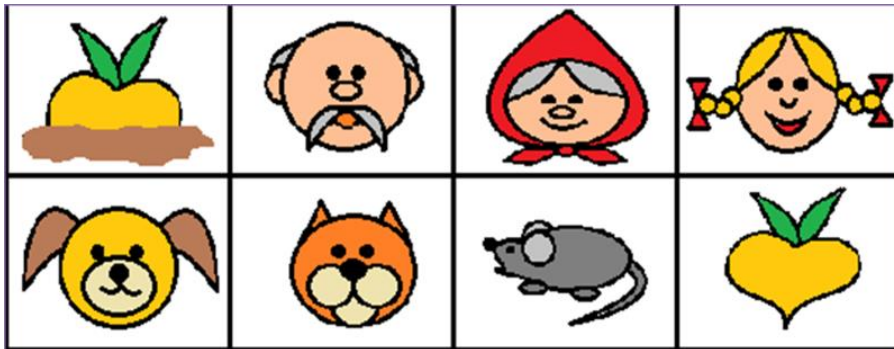
- **Асоціації** –

слід пояснити учням першого класу, що нулик схожий на бублик, двійка – на лебедя, літера Ф – на чоловічка, таке інше. Подібний прийоми дозволить їм швидше вивчити абетку і перші цифри.

Для учнів другого класу можна пропонувати вправи дещо складніші. В цьому плані можливе використання наступних прийомів:

- **Рими** – якщо дитина любить вірші, то вона може спробувати заримувати певне слово; цей прийом досить ефективний для розвитку мовлення;

- **Співзвуччя** – допомагає запам'ятовувати складні і довгі слова, а також термінологію;
- **Візуалізація** – найкраще виходить у молодших школярів – для запам'ятовування будь-якої інформації у них в голові створюється певна картинка;

Зорова (ейдетична) пам'ять – допускає майже фотографічне запам'ятовування деталей; Тренування пам'яті за допомогою мнемотехнічних прийомів дуже корисне для дітей шкільного віку. У них найкраще розвинене образно-зорове сприйняття світу. Намагатися що-небудь вивчити з дитиною 6-7 років без засобів наочності просто неможливо.

Структура мнемотехніки :

- **Мнемоквадрат**- картинка, на якій зображено слово, словосполучення або ціле речення. Дивлячись на мнемокартинку, школярик відтворює назви пір року, явищ природи, тварин, фруктів, цифр і т.д. Поступово слід ускладнювати візуальні символи;
- **Мнемодоріжка (мнемостужка)**-ланцюжок із картинок – 3-4 картинки, розміщені у відповідному порядку, які означають послідовність дій. Зазвичай такі доріжки з картинок нагадують дітям про правила поведінки чи обов'язки. Наприклад, помити руки перед їжею, одягнутися в теплий одяг перед виходом на вулицю взимку. Це також можуть бути правила гри чи правила роботи з пензлем і фарбами тощо;
- **Мнемотаблиці** – наступний етап розвитку пам'яті. Мнемотаблиця – сукупність логічно пов'язаних між собою малюнків, букв, слів та символів. Такий прийом підходить для дітей 6-7 років, які оволоділи основами читання або алфавітом. У таблицях може бути зашифрований сюжет казки чи послідовної розповіді;
- **Мнемосхеми** – схематичні зображення об'єктів, які доповнюються умовними знаками і супроводжуються текстом. Так, кожен рядок вірша представлений у вигляді схемки. Таким способом з дітьми можна вчити віршики і прислів'я з 4-х років.

Методи мнемотехніки

Серед найбільш дієвих методів мнемотехніки, застосовуваних для дітей, потрібно відзначити наступні:

АКРОВІРШ.

Інформація, яку потрібно запам'ятати, знаходиться в початкових буквах слів у вірші рядку або словосполученні, але при цьому за змістом не має до джерела ніякого відношення. Наприклад, для дітей 7 років будуть цікаві такі:

Сидить хитра баба аж на версі граба.

«Ой не злізу з граба! — дурить діток баба.—

Вловіть мені тую курочку рябую,

А я подарую грушку золотую».

Кожен день милує очі,

Огортає теплом і коханням,

Шурхотить по куткам серед ночі.

- Ей! – гукаю, - киць-киць, - він тікає.

- Няв, няв, няв, - чути десь під віконечком,

Я люблю його більше за сонечко.

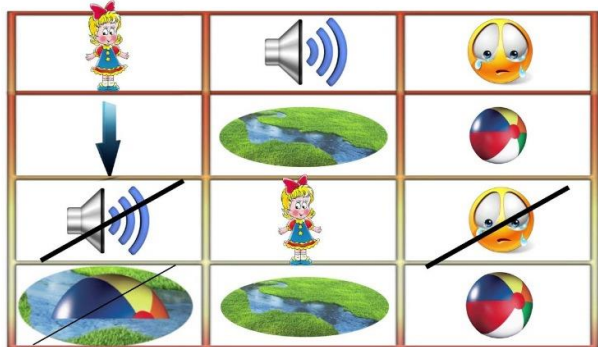
МНЕМОФРАЗА

Це легке для запам'ятовування словосполучення, яке в дуже доступній формі пояснює корисну інформацію. Напевно всі школярі, які вивчають геометрію, дуже добре знають жартівливі правила про щура-бісектрису і піфагорові штани.

«ІСТОРІЯ»

Мета цього методу – створити на основі слів, які потрібно утримати в пам'яті, смішну історію. Такою «творчістю» дуже люблять займатися діти 5 років. Наприклад, малюк йде в магазин з татом, якому потрібно купити кефір, батон, туалетний папір і сосиски.

У такому випадку можна придумати наступну історію: «Нам з татом потрібно швидко поспідати вдома бутербродами з батона і сосисок, запити це кефіром, і витерти руки туалетним папером».

ЛАНЦЮЖОК

Метод схожий на попередній, тільки тут всі предмети запам'ятовуються в певній і закономірній послідовності. Наприклад - сосиски ховаються в розрізаний батон, який огортається туалетним папером і вимочується в кефірі.

Чим безглуздішою і смішнішою вийде у вас історія, тим краще вона запам'ятається.

Таким чином, використовуючи методи і прийоми мнемотехніки, поліпшується пам'ять, уява, фантазія в учнів, створюється передумови для розкриття творчих здібностей у дітей.

РОЗДІЛ II. З досвіду роботи

2.1. Застосування мнемотехніки на уроках української мови та літературного читання

Над поліпшенням засвоєння складної інформації у учнів, застосовуючи прийоми мнемотехніки, я працюю п'ять років. Цьому передувала моя участь у семінарі (м.Суми) з поданої теми, який проводив психолог, президент громадської організації Асоціації розвитку творчої особистості «Варто», засновник центру освітніх технологій «Школа ейдотехніки» - Чепурний Геннадій Анатолійович.

Адміністрація гімназії та батьки зацікавилися даним курсом розвитку учнів. В роботі допомогло навчально-методичне забезпечення:

1. Робочий зошит «Мнемознайко-1» для учнів 1 класу закладів загальної середньої освіти, та Методичний коментар до робочого зошита «Мнемознайко-1» є складниками навчально-методичного комплекту, що створений за програмою «Мнемонічні таємниці». Дані розробки мають гриф МОН схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ІМЗО від 24.07.2020 р. №22.1/12-Г-662).

2. Робочий зошит «Мнемознайко-2» для учнів 1 класу закладів загальної середньої освіти (для 2-го року навчання), та Методичний коментар до робочого зошита «Мнемознайко-2» є складниками навчально-методичного комплекту, що створений за програмою «Мнемонічні таємниці»

3. Навчально-методичний посібник: Освітня мнемотехніка./ Г.А. Чепурний. – Тернопіль: Мандрівець, 2020. Схвалено для використання у загальноосвітніх навчальних закладах (лист ІМЗО від 27.05.2020 р. №22.1/12-Г-310) 3-тє видання, оновлене зі змінами та доповненнями.

Моя особиста мета: використання елементів мнемотехніки на уроках – розвивати активне навчання та формувати необхідні навички ефективного засвоєння інформації.

Мої завдання:

– стимулювати навчально - пізнавальну активність засобами виконання розумово – творчих операцій; формувати мотивацію навчальної діяльності через використання образного та творчого мислення; поповнювати активний лексичний запас; формувати позитивну мотивацію навчання; формувати спілкування між учнями та співпрацю з учителями в освітньому процесі.

Я б назвала внутрішнім дитина, у мозку, “образи.

мнемотехніку, “аркушем”, на якому записує” потрібні

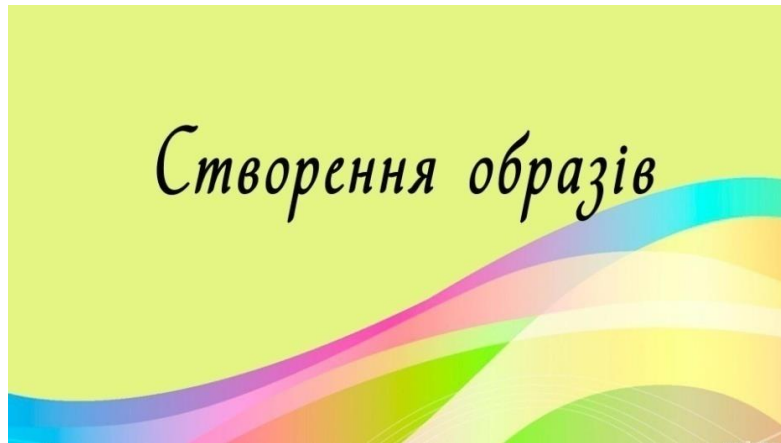
Маємо чотири процесу:

етапи цього

1. Етап “Створення образів”

На слово , термін , дату , тобто на ту інформацію , яку потрібно запам’ятати , дитина знаходить асоціативний образ .

На уроках учні досить часто запитують , правильно чи неправильно знайшли образ, підібрали асоціацію. Відразу скажу, правильно, неправильно мнемотехніка не знає! Діти всі різні, тому й асоціації різні, головне, щоб вони були зрозумілі самим дітям .

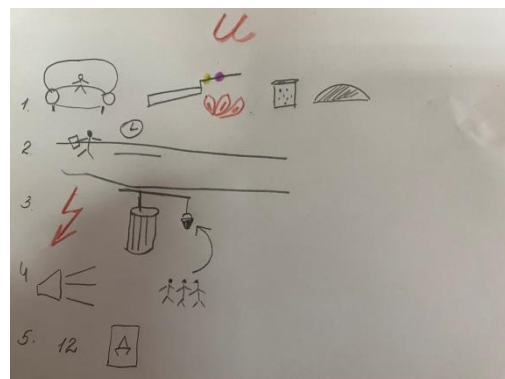

2. Етап “Зв’язування образів”

Після перетворення потрібної інформації в асоціативні образи, складаємо з них цікаву, кумедну історію або оповідання, чи казку, яка полегшує запам’ятовування потрібного матеріалу. На фото - одна з робіт моїх учнів. Це своєрідний “продукт” з уроку української мови , під час опрацювання з теми: «Словникові слова». Слова були перетворені учнями в асоціативні образи, а потім з них учні склали цікаву історію.

3. Етап “Підсилення”

Підсилення потрібної інформації за допомогою сенсорних систем : зорової, слухової, тактильної, вестибулярної... Тобто це можуть бути рухи, які стосуються дії, яка, наприклад , описується в тексті, або сприймання предметів на дотик ...

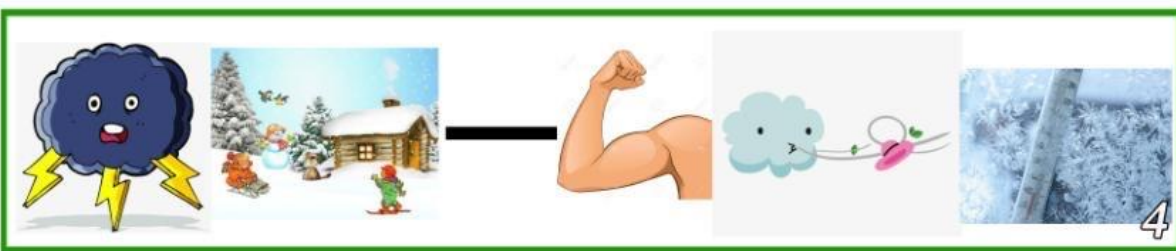
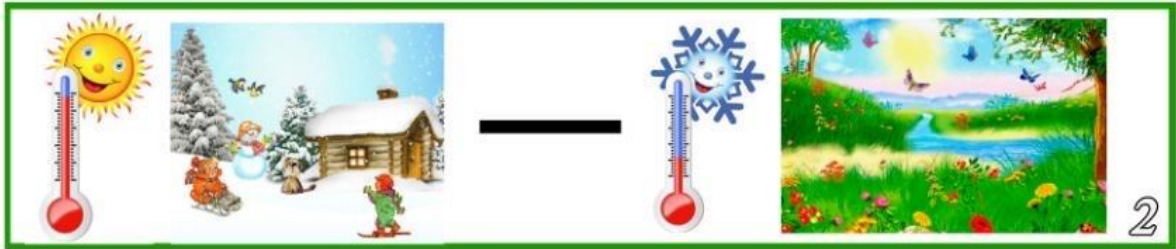
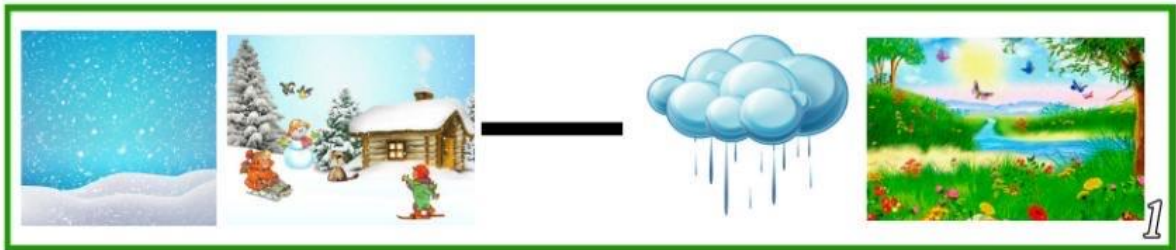
4. Етап “Збереження”

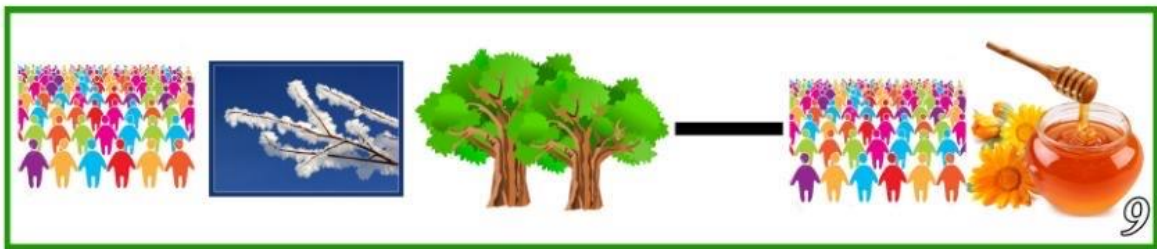
Збереження потрібної інформації, за допомогою раціонального повторення .

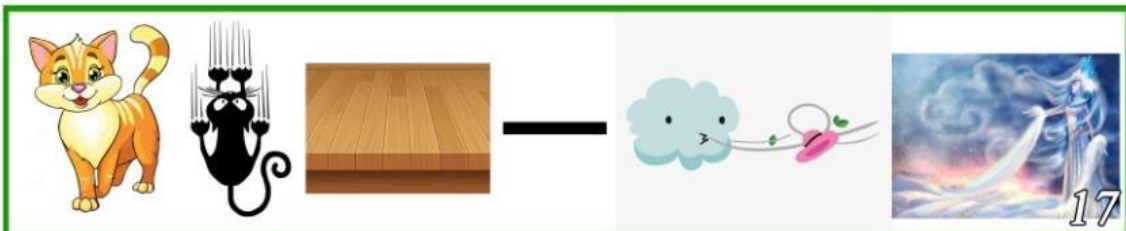
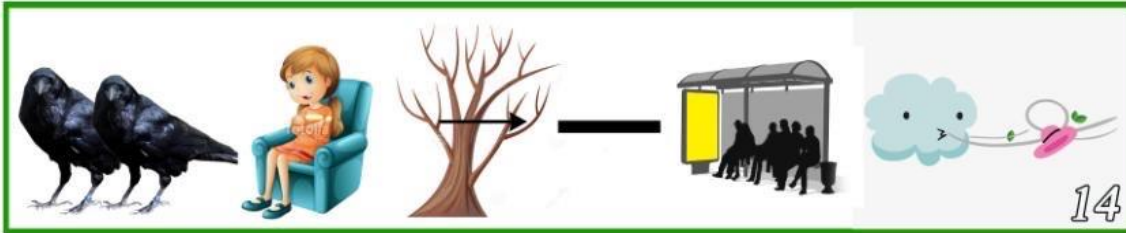
- 1) Повторення одразу після сприйняття;
- 2) Повторення, якщо не вдається згадати протягом другої - третьої хвилини після засвоєння;
- 3) Для переведення інформації в довготривалу пам'ять, необхідно повторити інформацію , яку потрібно запам'ятати через добу, дві, тиждень...

Мнемотехніку я розпочала використовувати у першому класі. Для цього застосовувала мнемосмужки.

- 1.Школярі катаються на лижах і санках.**
- 2.Діти ліпили сніговика.**
- 3.Хлопчик прикрасив ялинку.**
- 4.Всі дерева стояли вкриті снігом.**
- 5.Взимку святкують Новий рік і Різдво.**
- 6.Мороз малює прекрасні узорі на вікнах.**
- 7.Сніжок лапатий падає на землю.**
- 8.Красуня зима вкрила всі поля пухнастою білою ковдрою.**

Аліна Вікарчук

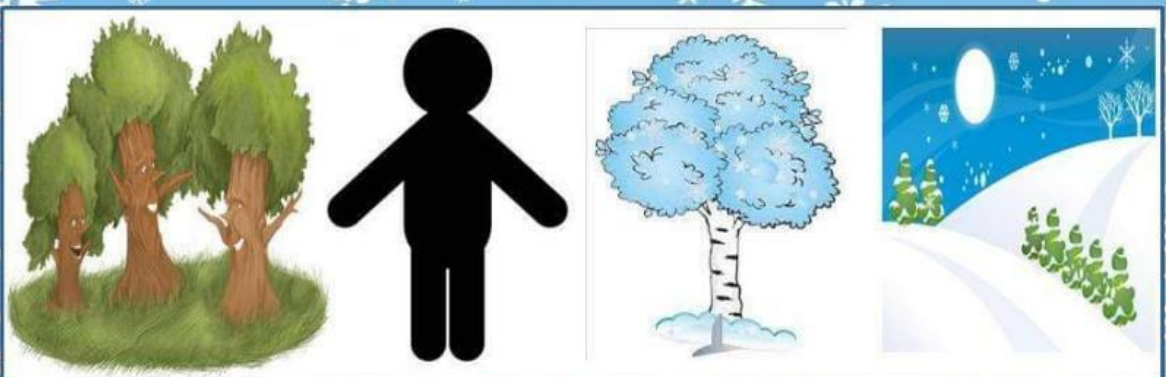
Аліна Вікарчук

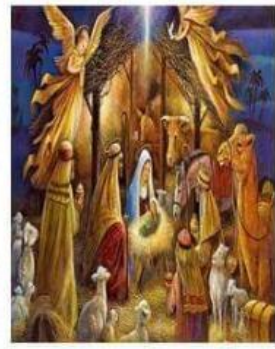
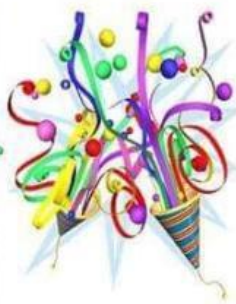
Аліна Вікарчук

Аліна Вікарчук

Аліна Вікарчук

Аліна Вікарчук

Аліна Вікарчук

Аліна Вікарчук

Аліна Вікарчук

Методика роботи з піктограмою відрізняється від роботи з мнемотаблицями, й має наступні етапи :

- 1) Читання вірша учнями.
- 2) Використовуючи низку мнемотехнічних прийомів учні “малюють” вірш.
- 3) Читання вірша учнями, без тексту спираючись на створені асоціативні малюнки.
- 4) Пришвидшування темпу читання.
- 5) Читання вірша учнями за асоціативними малюнками виразно та з інтонацією.
- 6) Читання вірша напам’ять опираючись на власні асоціативні образи.

Мнемотаблиці-схеми допомагають розвивати зв'язне мовлення учнів. Особливо вони актуальні під час переказування казок.

Мнемотаблиці для переказу народних казок та оповідань

«Біда навчить», Леся Українка

«Я вирощу внучку, дідуся», Василь Сухомлинський

Лисичка – сестричка та вовк – панібрат

Солом'яний бичок

Рукавичка

«Ледача подушка», В.Сухомлинський

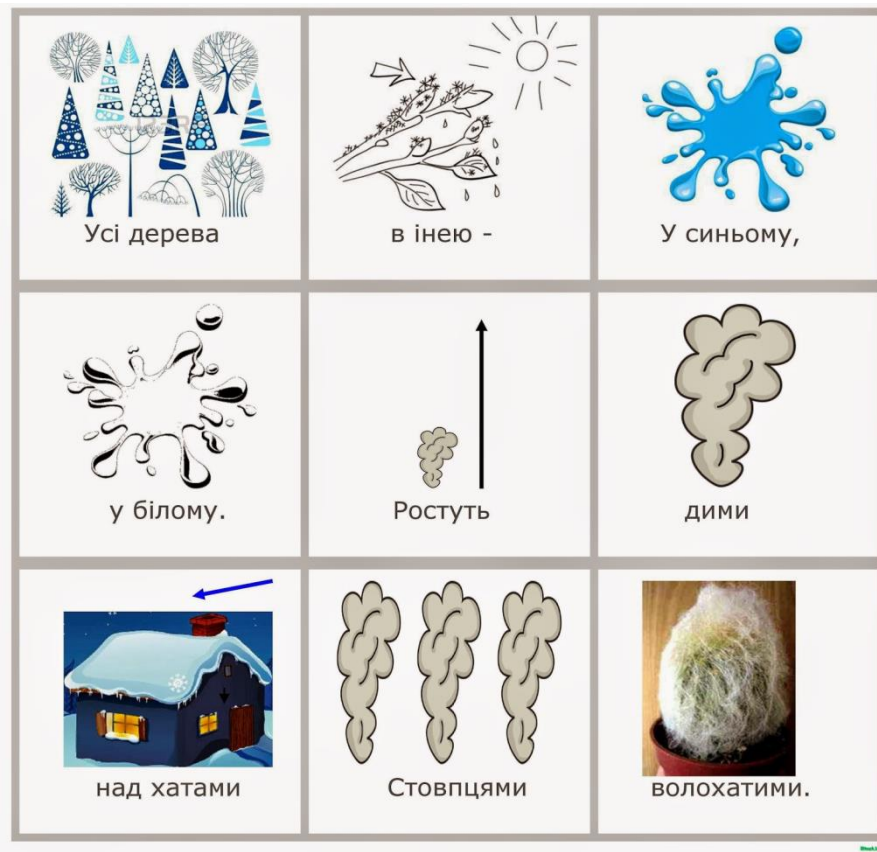
У другому класі під час вивчення віршів почала використовувати мнемотаблиці, які готувала заздалегідь. Суть полягає в тому, що на декілька слів або рядочок вірша, підбираємо картинку - символ, яка зображує дію або предмети.

Методика роботи з мнемотаблицею має декілька етапів:

- 1) Виразне читання вірша вчителем.
- 2) Повторне читання вірша вчителем з опорою на мнемо таблицю.
- 3) Запитання за змістом вірша.
- 4) Пояснення значень незрозумілих слів.
- 5) Читання вчителем окремо кожного рядка вірша і повторення його учнем з опорою на мнемо таблицю.
- 6) Відтворення дитиною вірша з опорою на мнемотаблицю.

Як показує практика, після такої роботи учні одразу відтворюють потрібну інформацію опираючись на власні образи .

Усі дерева в інеї...

За вікном летять сніжинки

Мов пушинки порошинки...

Г. Демченко «Снігурі»

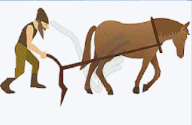

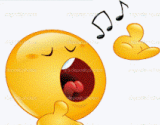

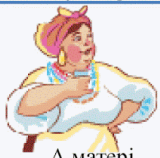

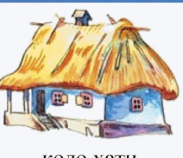

Одяглися люди в шуби...

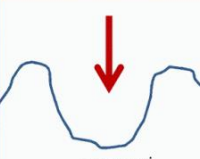

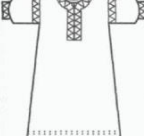

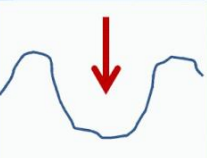
Воронько Платон "Падав сніг на поріг"

Т.Г.Шевченко «Садок вишневий коло хати»

 Садок	 вишневий	 коло хати,	 хрущі	 над вишнями	 у-у-у	гудуть,
 плугатарі	 з плугами	 йдуть,	 співають	 ідучи	 дівчата.	
 А матері	 вечерять	 ждуть.	 Сім'я.	 вечеря	 коло хати.	
 вечірня	 зірочка	 встає.	 Дочка	 вечерять	 подає.	
 А мати	 хоче навчати,	 так соловейко	 не дас.			

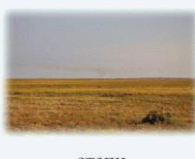

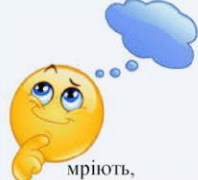

Т.Г.Шевченко «Зацвіла в долині червона калина»

 Зацвіла	 в долині	 червона	 калина,	 ніби засміялась
 дівчина-дитина.	 Любо, любо, стало	 пташечка	 зраділа	 і зашебетала.
 Почула	 дівчина	 і в білій	 свитині	 з біленької
 хати	 вийшла	 погуляти	 у гай	 на долину

Т.Г.Шевченко «Встала й весна...»

				
Встала	весна	чорну	землю	сонну
				
розбудила,	уквітчала її	рястом	барвінком	укрила.
				
А на полі	жайворонок,	соловейко	в гаї –	землю
				
убрану	весною,	вранці	зустрічас	

Т.Г.Шевченко «Дивлюсь аж світас...»

				
Дивлюся,	аж світас,	край	неба	палає,
				
соловейко,	в темнім	гаї	сонце	зустрічас.
				
Тихесенько	вітер	віє,	степи,	лани
				
мріють,	між ярами	над ставами	верби	зеленіють.

Висновки

Під час використання елементів прийомів мнемотехніки на уроках української мови і читання, я зробила висновок, що більшість учнів набагато легше засвоює новий навчальний матеріал. Вони із захопленням і з цікавістю вивчають вірші, запам'ятовують словникові слова, переказують тексти, розповідають правила, придумують цікаві історії, а також збагачують знання про навколишній світ та розширюють зв'язне мовлення. Також у дітей з'явилася зацікавленість до заучування віршів, прислів'їв, приказок, мирилок, акровіршів.

Досвід роботи показав, що діти вже оволоділи певними прийомами мнемотехніки і можуть ними користуватися, про що свідчить значне підвищення утримуваних в пам'яті слів. Діти стали більш відкритими та впевненими в собі.

Під час роботи за даною методикою враховую індивідуальні особливості кожної дитини, її потенційні можливості, емоційний стан, настрої. Таке ставлення стимулює у дітей бажання більше дізнаватися, сприяє розвитку пам'яті, уяви, логічного та образного мислення, самостійності та впевненості у собі.

Для ефективності використання мнемотехніки в освітньому процесі та розвитку особистості дитини та її пізнавальних якостей потрібно системно проводити тестові, та діагностувальні роботи, які допомагають простежити результативність вивчення матеріалу.

Мнемотехніка як здоров'язберігаюча технологія поліпшує запам'ятовування, формує навички для ефективного засвоєння складної інформації, впевненість у собі і власних можливостях.

Тому, я вважаю, що ця технологія займає особливе місце у сучасній системі освіти в НУШ, завдяки цьому освітній процес є якісним і доступним для молодших школярів. Співпраця української педагогіки та нових освітніх технологій формує новий творчий підхід до навчання і дає змогу кожному учневі комфортно, легко та із задоволенням здобувати нові знання.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лялька Л. Я. Практичне застосування методів мнемотехніки [Електронний ресурс] / Л. Я. Лялька – Режим доступу до ресурсу: https://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/44485/.
2. Проніна А. В. Упровадження елементів ейдетики на заняттях з дітьми у початковій школі / А. В. Проніна. – Переяслав-Хмельницький, 2015. – 102 с.
3. Стромчинська О. Б. Скарбничка педагогічно їтворчості. Методичний посібник / О. Б. Стромчинська. – Тернопіль: Мальва-ОСО, 2009. – 68 с.
4. Чепурний Г. А. Мнемотехніка: технологія ефективного засвоєння інформації в умовах сучасної освіти / Г. А. Чепурний. – Тернопіль: Мандрівець, 2017. – 208 с.

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. Мнемотехніка в НУШ.....	6
1.1. Освітня мнемотехніка: визначення та призначення.....	6
1.2. Методи ,прийоми та структура мнемотехніки.....	8
РОЗДІЛ II. З досвіду роботи.....	12
Застосування мнемотехніки на уроках української мови та літературного читання.....	12
ВИСНОВКИ	31
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	32

Цікаві завдання

